

Sosyal Bilgilerde Gezi-Gözlem Tekniğine Yönelik Veli ve Öğrenci Görüşleri*

Abdullah SAYDAM^{*1}, Nazif GEŞGEL²

ÖZ

Bu çalışmada veli ve öğrenci görüşleri çerçevesinde Sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin önemi, yeterince kullanılmamasının sebepleri, gezi-gözlem faaliyeti öncesi yaşanan sorunlar ve tekniğin daha etkili hale getirilmesi için yapılması gerekenler ele alınmıştır. Bu çalışma nitel araştırma modelinin bir tekniği olan olgu bilim deseni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri 16 öğrenci ve 13 veli ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Gezi-gözlem tekniğine yönelik veli ve öğrenci görüşlerini yansıtan araştırmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu yüzden çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmada veli ve öğrenciler tarafından gezi-gözlem tekniği özellikle kalıcı öğrenmeyi sağladığı ve öğrenmeyi kolaylaştırdığı için önemli görülmüştür. Velilerin gezi-gözlem etkinliği öncesinde kişisel endişeler yaşadıkları belirlenmiştir. Öğretmenler üzerindeki sorumluluğunun fazla olması, öğretmenlerin velilerin maddi imkânlarını düşünmesi, bürokratik bazı zorlukların olması tekniğin az kullanılma sebebi olarak görülmektedir. Gezi-gözlem tekniğinin daha etkili olabilmesi için maddi destek sağlanması, gezi süresinin uzun tutulması ve veli katılımlarının da sağlanması gerektiği sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gezi, gözlem, öğrenci, veli, sosyal bilgiler.

Araştırma Makalesi

Gönderim: 24.04.2023

Kabul: 28.11.2023

Yayımlanma: 29.02.2024

Sorumlu Yazar:

Nazif GEŞGEL

n-gesgel38@hotmail.com

Screened by

Önerilen Atıf (Suggested Citation):

Saydam, A. ve Geşgel, N. (2024). Sosyal bilgilerde gezi-gözlem tekniğine yönelik veli ve öğrenci görüşleri. *Öğretmen Eğitimi ve Öğretim*, 5(1), 1-16. <https://doi.org/10.55661/jnate.1287212>

*Bu çalışma birinci yazarın danışmanlığında ikinci yazarın “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi-Gözlem Tekniğinin Uygulanmasına Yönelik Paydaş Görüşleri” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Erciyes Üniversitesi, asaydam@erciyes.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0882-5421

² Milli Eğitim Bakanlığı, n-gesgel38@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3515-1728

Opinions of Parents and Students on Field Trip-Observation Technique in Social Studies*

Abdullah SAYDAM¹, Nazif GEŞGEL²

ABSTRACT

In this study, the importance of the excursion-observation technique in the Social Studies lesson, the reasons for not using it enough, the problems experienced before the excursion-observation activity, and the things to be done to make the technique more effective are discussed within the framework of parent and student opinions. This study was carried out with the phenomenology design, which is a technique of qualitative research model. The data of the research were obtained by semi-structured interview forms conducted with 16 students and 13 parents. The obtained data were analyzed by descriptive analysis. It is seen that there are limited studies reflecting the views of parents and students on the field trip-observation technique. Therefore, it is thought that the study will contribute to the literature. In the research, the field trip-observation technique was considered important by the parents and students, especially since it provides permanent learning and facilitates learning. It was determined that the parents had personal concerns before the trip-observation activity. The reason for the low use of the technique is that the teachers have a lot of responsibility on the teachers, the teachers think about the financial possibilities of the parents, and there are some bureaucratic difficulties. It has been concluded that in order for the trip-observation technique to be more effective, financial support, keeping the duration of the trip long and parent participation should be provided.

Keywords: Field trip, observation, student, parent, social studies.

Research Article

Received: 24.04.2023

Accepted: 28.11.2023

Published: 29.02.2024

Corresponding Author:

Nazif GEŞGEL

n-gesgel38@hotmail.com

Screened by

*This study was produced from the second author's master's thesis titled "Stakeholder Views on the Application of Trip-Observation Technique in Social Studies Teaching" under the supervision of the first author.

¹ Erciyes University, asaydam@erciyes.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0882-5421

² Ministry of National Education, n-gesgel38@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3515-1728

Giriş

Türkiye’de 2005 yılından itibaren yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesiyle birlikte geleneksel öğretimde fazla uygulama imkânı bulamayan bazı yöntem ve teknikler daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır. Öğretmenler, özellikle öğrenciyi merkeze alan, onların bilgiye ulaşmalarını sağlayan, okul ortamında daha aktif olmalarına yol açan etkinliklere yönelmişlerdir. Bu kapsamda sosyal bilgiler dersinde de gezi-gözlem tekniği, eskiden beri uygulanmasına rağmen özellikle yeni yaklaşımın benimsenmesi ile birlikte bu tekniğe verilen önem de artmıştır. Çağdaş eğitime göre öğretim, okul dışında da düzenlenecek etkinliklerle devam ettirilmelidir Ocak (2017). Bu düşünceden yola çıkarak gezi, okul ortamında öğrenilenlerin çevreyle bağlantısını sağlamak, doğal ortamı gözlemlemek için yapılan faaliyetler olarak açıklanabilir. (Çetin, Kuş ve Karatekin, 2010) gezi-gözlem tekniğini "Belirli amaçlar doğrultusunda gözlem yapmak için organize edilen geziler." şeklinde tanımlamışlardır. Bu tanımlamadan anlaşılacağı üzere gezi-gözlem tekniğini çağdaş eğitimin bir gerekliliği olarak görmek mümkündür. Gezi-gözlem tekniğinin gerekliliği özellikle sosyal bilgiler öğretiminde önemli ölçüde değişime yol açmıştır.

Sosyal bilgiler dersinin içeriği sebebiyle gezi-gözlem tekniğinin sık ve verimli uygulanması öğrencilerin kalıcı öğrenmeleri açısından önem arz etmektedir. Kullanılan bu teknik ile öğrencilerin algıları geliştiğinden çevreyi, olayları, eşyaları gözleme becerilerinin daha iyi düzeylere ulaşması sağlanabilir. Dersin içinde var olan soyut kavramların somutlaştırılmasına da büyük ölçüde katkıda bulunabilir. Sınıf ortamında elde edeceği teorik bilgiler yerine bizzat sosyal hayatın içerisinde yer alarak, gezerek, görerek, gözlem yaparak öğrenmesine yardım edebilir. Bir diğer ifade ile gezi-gözlem tekniği ile öğrencilere gerçek dünyayı görme fırsatı verilebilmektedir (Küçükahmet, 1992). Bu bakımdan fen bilimleri dersi için deney yapmak ne kadar elzemse sosyal bilgiler dersi kapsamında da gezi-gözlem tekniğini kullanmanın o kadar mühim olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan çeşitli araştırmalar gezi-gözlem tekniğinin yeterli seviyede kullanılmadığını göstermektedir (Mazman, 2007; Yıldırım, 2012; Atayeter ve Tozkoparan, 2014; Aktaş, 2016). Hâlbuki sosyal bilgiler dersinde öğrenilen kazanımların pekiştirilmesi açısından gezi-gözlem tekniğinin kullanılmasının büyük önem arz ettiği bu araştırmaların tümünde kabul gören bir hususiyettir. Buna rağmen sosyal bilgiler derslerinde gezi-gözlem tekniğinin niçin yeterince uygulama alanına sokulamadığı, uygulamada karşılaşılan güçlüklerin neler olduğu ve daha etkili kullanılmasına yönelik ne tür çalışmalar yapılabileceği soruları üzerinde bir incelemenin yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Alan yazında sosyal bilgilerde gezi-gözlem tekniğinin kullanımına yönelik birkaç çalışma şu şekildedir:

Bassaw ve diğerleri (2022), öğrenci ve öğretmenlerin alan gezileriyle yeni bilgi edinme olanaklarının arttığı ayrıca saha gezileri düzenlenmeden önce zaman ve mali sorunlar gibi zorlukların yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır. Yıldırım ve Ortak (2021), öğretmenlerin kazanımlarla ilişkilendirerek ekonomik şartlar çerçevesinde gezi düzenlemelerinin faydalı olabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Aydoğan (2020), araştırmasında gezi-gözlem tekniğinin düz anlatıma göre kazanımı daha etkili bir şekilde öğrenciye kazandırdığını ifade etmiştir. Anahtarcıoğlu (2019), sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kazanımlarla bütünleştirilerek uygulanan gezilerin öğrenci başarısını olumlu etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Aktaş (2016), öğretmenlerin tekniği kullanmada kendilerini yeterli gördükleri fakat yasal işlemlerin çokluğu, gezilerin risk teşkil eden faaliyetler olması gibi sebeplerle fazla uygulamadıkları, uygulandığı zamanlarda birçok kazanım elde edilebildiği sonucuna ulaşmıştır. Atayeter ve Tozkoparan (2016), öğrencilerin derse aktif katılımını ve sosyal bilgilerde etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan bu yöntemin öğretmenlere tavsiye edilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Öz (2015), araştırmasında öğretmenlerin en çok, velilerin gezi-gözlem ve inceleme metodu hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması, velilerin gezi masraflarını karşılamakta sıkıntı yaşamalarını problem olarak bildirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Atayeter ve Tozkoparan (2014), öğretmenlerin ve öğrencilerin gezi-gözlem yönteminin önemi konusunda farkındalıklarının olduğu fakat uygulamada zorluklar içermesi, maddi imkânların yetersiz olması ve daha fazla emek ve zaman gerektirmesi gibi sebeplerden gezi-gözlem tekniğinin yeteri kadar kullanılmadığını ifade etmişlerdir. Akkuş ve Meydan (2013), gezi-gözlem ve arazi çalışmaları sırasında öğrencilerin tarih ve coğrafyaya olan bakış

açıların değiştiği ve bu tür etkinliklerin kullanılmasının öğrencilerin derse karşı olan ilgilerini arttıracak sunucuna varmışlardır. Kayağ (2009), öğretmenlerin gezi-gözlem tekniğini benimsemekte ve uygulamakta olduğunu, fakat bu durumun istenen seviyede olmadığı sonucunu elde etmiştir. Kalvaitis (2007), gezi sırasında öğretmenlerin en büyük endişelerinin gezi alanında öğrencilerin kaybolması olduğunu ileri sürmüştür. Mazman (2007), çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğini kullanma sıklığının yüksek düzeyde olmadığı, fakat gezi-gözlem tekniğinin çok faydalı olduğu düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Açıköz (2006), gezi-gözlem ve inceleme yönteminin kullanımının başarıyı artırması bakımından geleneksel öğretim yöntemine göre daha etkili bir yöntem olduğunu ifade etmiştir. Kent ve diğerleri (1997), yapılacak geziler için okullara mali katkı sağlanması gerektiği üzerinde durmuşlardır.

Sosyal bilgiler öğretiminde gezi-gözlem tekniğinin uygulanmasına yönelik çeşitli araştırmalar olmakla birlikte, bu çalışmalar genellikle öğretmen veya öğrenci görüşleri şeklinde yapılmıştır. Bu çalışmada araştırma probleminin veli ve öğrenci görüşleri çerçevesinde oluşturulması alan yazına katkı sağlayacağı düşüncesini pekiştirmektedir. Araştırmanın ana problemini “Sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin önemi ve tekniğin yeterince kullanılmamasının sebepleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Bu bağlamda alt problemler şu şekilde belirlenmiştir:

1. Sosyal bilgiler öğretiminde gezi-gözlem tekniğinin uygulanması öncesinde karşılaşılan güçlükler nelerdir?
2. Gezi öncesi öğretmenler veli ve öğrencileri nasıl bilgilendirmektedir?
3. Gezi-gözlem tekniğinin daha etkili hale getirilmesi için neler yapılabilir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin önemi ve tekniğin yeterince kullanılmamasının sebeplerine, veli ve öğrenci görüşleri çerçevesinde bakılan bu çalışmada temel nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmada temel amaç bireylerin içinde buldukları veya yaşamlarında karşılarına çıkan olayları nasıl anlamlandırdıklarını ortaya çıkarmaktır (Öztürk, 2014). Nitel araştırma herhangi bir olayı kendi çevresinde araştırmayı ve olayları bütüncül bir şekilde ortaya çıkarmayı amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada nitel araştırma modelinin bir tekniği olan fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji deseni “Bireylerin araştırılan fenomenle ilgili yaşanmışlıklara sahip olmaları ve deneyimlerini açık bir şekilde ifade edebilmeleri önemlidir” (Creswell, 2013). Bu bağlamda ele alındığında araştırma, daha önce geziye katılmış olan veli ve öğrenci deneyimlerinden ortaya çıkarıldığı için olgubilim deseni en uygun desen olarak görülmüştür.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede önemli olan husus seçilecek olan durumların konu ile ilgili derinlemesine bilgi verebilmesidir (Marshall, 1996, akt. Baltacı, 2018). Araştırmada konuya yönelik derinlemesine bir çalışma yapılmak istendiği için ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmada 2021-2022 eğitim öğretim yılında Kayseri il ve ilçelerinin ortaokullarında eğitim gören ve daha önce sosyal bilgiler dersinde geziye katılmış olan 6, 7 ve 8. sınıflardan 18 öğrenci ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerden 2 tanesi öğrencilerin görüşme yaparken heyecanlı olması ve bazı sorulara net cevap vermemesinden dolayı yeterli verimlilik alınamadığı için değerlendirme dışı bırakılmıştır. Ayrıca öğrencisi okulda gezi-gözlem etkinliklerine katılmış 13 veli ile de görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere katılan öğrenci ve velilerin cinsiyet durumları Tablo 1 ve Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcı Öğrencilerin Cinsiyet Durumları

Cinsiyet	f
Kadın	8
Erkek	8

Tablo 1’de yer alan verilere göre görüşmelere katılan öğrencilerin 8’i kadın 8’i erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 2

Katılımcı Velilerin Cinsiyet Durumları

Cinsiyet	f
Kadın	9
Erkek	4

Araştırmaya 9 kadın ve 4 erkek veli katılmıştır. Erkek ve kadın arasındaki fark genel olarak şehirlerin merkezî yerlerindeki ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin kadın veliler tarafından temsil edilmesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla katılımcı olan kadın velilerin üçte ikilik bir oranın üstünde olması genel görünümü uygunluk göstermektedir.

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Türnüklü’ye (2000) göre; yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı katılımcılara iletmek istediği soruları önceden belirler. Fakat görüşmenin seyrine göre önceden belirlenen soruların dışında alt sorularla veya yeni sorular sorarak katılımcıların daha detaylı açıklama yapmasını sağlayabilir. Bu bağlamda görüşme sırasında sonda sorulara da yer verilerek görüşlerin tam olarak yansıtılmasına çalışılmıştır.

Görüşme formları araştırmacılar tarafından oluşturulduktan sonra Kayseri’de görev yapan, yüksek lisans ve doktora tezleri bulunan sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerlendirmesine sunulmuş ve öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Öğretmenler soruların araştırmanın amacını ortaya koyabilecek yönde olduğuna dair görüş bildirmişlerdir. Ardından Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı’nda görev yapan bir öğretim üyesinin görüşü alınmış ve bu görüş doğrultusunda velilere sorulan “Gezi öncesinde öğretmenler bilgilendirme yapıyor mu?” sorusu “Gezi öncesinde öğretmenler ne tür bilgilendirme yapıyor?” şeklinde düzenlenmiştir.

Veli ve öğrencilerle yapılan görüşmeler ses kaydına alınmak istenmiş fakat katılımcılar ses kaydı alınmadığı takdirde daha rahat olacaklarını, heyecan yapmadan soruları cevaplayabileceklerini ifade ederek ses kaydı yapılmasını kabul etmemişlerdir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilir. Betimsel analizde amaç, görüşme sonucunda elde edilen bulguları düzenleyip, yorumlayarak okuyucuya iletmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu bağlamda elde edilen veriler bulgular kısmında katılımcıların da görüşlerinden alıntılar yapılarak analiz edilmiştir. Veli ve öğrencilerle yapılan görüşmeler aynı anda hızlı bir şekilde yazıya geçirilmiştir. Akabinde yeniden düzenlenmiş ve görüşme yapılan kişilere gönderilerek yazılanlarda hata olup olmadığı teyit edilmiştir. Bu şekilde bulgular kısmında katılımcılardan elde edilen alıntılar hatasız bir şekilde yansıtılması amaçlanmıştır. Bulgulara yönelik yorumlar tartışma, sonuç ve öneriler bölümünde yer almıştır. Bulgular kısmında veli görüşlerini içeren alıntılarda yer alan isimler rumuz adlar olarak verilmiştir.

Bulgular

Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular

Görüşme sorularının ilkinde velilere “Sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin önemli olduğunu düşünüp düşünmedikleri” sorulmuştur. Görüşmeye katılan velilerin tamamı sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun üzerine gezi-gözlem tekniğinin neden önemli olduğu ve öğrenciye ne tür katkılar sağladığı sorulmuş velilerin cevaplarından elde edilen veriler Tablo 3’te belirtilmiştir.

Tablo 3

Sosyal Bilgiler Dersinde Gezi-Gözlem Tekniğinin Önemi Üzerine Veli Görüşleri

Veli Görüşleri	f
Öğrenmeyi kolaylaştırır	7
Kalıcı öğrenmeyi sağlar	7
Farklı bir ortamda öğrenme imkanı sağlar	1
Sosyalleşmeyi sağlar	1
Sınıfın sıkıcı ortamından uzaklaşır	1

Tablo 3 incelendiğinde veliler sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin önemi konusunda en çok öğrenmeyi kolaylaştıracağı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayacağı görüşünü (f7) dile getirmişlerdir. Bazı veliler farklı bir ortamda öğrenme sağlayacağı (f1), sosyalleşmeyi sağlayacağı (f1) ve sınıfın sıkıcı ortamından öğrencileri uzaklaştıracağını (f1) da ifade etmişlerdir.

Soru ile ilgili bazı veli görüşleri şu şekildedir:

Hakan: “Gezi-gözlem tekniğinin önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü çocuklar derslerde anlatılanları gideceği müzede görecektir. Bu da konuyu daha iyi anlamasını sağlayacaktır.”

Ayşe: “Öğrencilerin gezerek gözlemleyerek yaptığı dersler akıllarında daha kalıcı hale gelir. Bu yüzden Sosyal Bilgiler dersinde gezi-gözlemin önemli olduğu kanaatindeyim.”

Gözde: “Sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem oldukça önemlidir. Bu şekilde çocuklarımız daha kalıcı bir öğrenme gerçekleştirir. Öğrencimiz arkadaşlarıyla birlikte farklı bir ortamda öğrenme gerçekleştirir. Aynı zamanda öğrencimizin sosyalleşmesini sağlar ve sınıfın sıkıcı ortamından bir anda olsa uzaklaşırlar.”

Araştırmaya katılan velilere daha önceki deneyimlerini öğrenmek üzere gezi düzenlenmeden önce, gezi düzenleyecek öğretmenlerin velilere bilgilendirme yapıp yapmadıkları ve ne tür bilgilendirme yaptıklarına ilişkin sorulan soruya, velilerin tamamı öğretmenlerin gezi ile ilgili bilgilendirme yaptıklarını ifade etmişler. Ne tür bilgilendirme yaptıklarına ilişkin bilgilere ise Tablo 4’ de yer verilmiştir. Velilere aynı zamanda öğretmenlerin bilgilendirmeleri hangi yollarla yaptıkları sorulmuş, bu duruma ilişkin veriler de Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Ne Tür Bilgilendirme Yaptıklarına İlişkin Veli Görüşleri

Veli Görüşleri	f
Gezinin tarih ve saati hakkında	11
Gezinin yeri hakkında	8
Gezi ücreti hakkında	8
Nasıl ulaşım sağlanacağı hakkında	6
Gezinin düzenlenme amacı hakkında	5
Katılımcı sayısı hakkında	3
Konaklama yeri hakkında	1

Tablo 4 incelendiğinde veliler en çok gezinin tarih ve saati hakkında bilgi aldıklarını (f11) ifade etmişlerdir, daha sonra en çok gezinin yeri (f8) ve ücreti (f8) hakkında bilgi aldıkları görülmektedir. Nasıl ulaşım sağlanacağı (f6), gezinin düzenlenme amacı (f5), katılımcı sayısı (f3) ve konaklama yerleri (f1) hakkında bilgi verildiği de veliler tarafından ifade edilmiştir. Veliler daha çok yakın mesafe gezilerine öğrencilerini gönderdikleri için konaklama yeri bilgisine dair bir bilgi verilmesi söz konusu olmayabilir. Nitekim yakın mesafe gezilerinin birçoğunda konaklama ihtiyacı duyulmamaktadır. Bu yüzden konaklama yerine dair bilginin az verilmiş olması doğal karşılanabilir.

Tablo 5

Velilerin Gezi ile İlgili Bilgilendirmelerin Hangi Yollarla Yapıldığına Dair Görüşleri

Bilgilendirme Yolu	f
Bilgilendirme formu gönderiyor	6
Sosyal medya üzerinden bilgilendiriyor	5
Toplantı yapıyor	2

Tablo 5 incelendiğinde 6 velinin öğretmenin gezi ile ilgili bilgilendirme yapmak amacıyla bilgilendirme formu gönderdiğini (f6) ifade ettiğini görüyoruz. 5 velinin sosyal medya üzerinden bilgilendirildiklerini (f5) ve 2 velinin ise öğretmenin gezi ile ilgili toplantı düzenlediğini (f2) ifade ettiği görülmektedir.

Öğretmenlerin gezi öncesinde ne tür bilgilendirme yaptıkları ve hangi yollarla bilgilendirme yaptıklarına ilişkin bazı velilerin görüşleri aşağıda verilmiştir:

Banu: “Öğretmenimiz sosyal medya grubundan gezi ile ilgili bilgilendirme yapıyor. Gezinin bütün aşamaları hakkında (yer, zaman, ücret vb.) bilgi veriyor. Veli izin belgesini de öğrencimiz ile göndererek gönüllü olan velilerin imzalamasını istiyor.”

Derya: “Öğretmen öğrencilerle birlikte bilgilendirme yazısı gönderiyor. Nereye gidileceğini, kaç saat süreceğini, nasıl gidileceğini bildiriyor.”

Mehmet: “Evet bilgilendirme yapıyor. Tarih, saat, konu hakkında bilgilendirme yapıyor. Bilgilendirme için sınıfta toplantı düzenliyor.”

Ali: “Bilgilendirme yapıyor. Nereye, ne zaman gidilecek, gezinin ücreti, hangi araçla gidilecek, gezinin amacının ne olduğu gibi bilgileri veriyor. Bilgilendirmeleri öğrencimizle form göndererek yapıyor.”

Araştırmada velilere iletilen bir diğer soru öğrencilerini geziye göndermeden önce sorun yaşayıp yaşamadıklarına yönelik olmuştur. Katılımcılardan 7’si sorun yaşamadığını belirtirken 6’sı sorun yaşadığını ifade etmiştir. Sorun yaşadığını belirten velilere karşılaştıkları zorlukların neler olduğu sorulmuş ve cevapları Tablo 6’da analiz edilmiştir.

Tablo 6

Velilerin Gezi Öncesi Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Veli Görüşleri	f
Maddi zorluklar	3
Kişisel endişeler	2
Öğrencinin gitmek istememesi	1
Katılımın az olması	1

Tablo 6 incelendiğinde gezi öncesi sorun yaşayan veliler en çok maddi zorluklar yaşadıklarını (f3) ifade etmişlerdir, maddi imkânlardan sonra kişisel endişe yaşadıkları (f2) görülmektedir. Öğrencinin gitmek istememesi (f1) ve katılımın az olması (f1) durumları da gezi öncesi yaşanan sorunlar olarak veliler tarafından ifade edilmiştir.

Velilerin öğrencilerini geziye göndermeden önce sorun yaşayıp yaşamadıkları ve ne tür sorunlar yaşadıklarına ilişkin bazı velilerin görüşleri aşağıda verilmiştir:

Sinem: “Herhangi bir sorunla karşılaşmıyorum. Fakat güvenlik açısından geziler riskli olduğu için bir anne olarak endişeleniyorum.”

Ayşe: “Sınıfta maddi imkânlardan dolayı gezilere katılmayan öğrenciler oluyor. Katılım az olabiliyor. Bu durum da sınıfta birlikteliğin sağlanmasını engelliyor.”

Ali: “Öğrencilere bir şey olur endişesi dışında bir sıkıntı yaşamıyoruz. Özellikle annesi endişe yaşıyor.”

Araştırma açısından önem teşkil eden bir diğer soru olan “Sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin az kullanılmasının sebepleri neler olabilir?” sorusu velilere yöneltilmiştir. Velilerin verdikleri cevaplara ilişkin analiz Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7

Sosyal Bilgilerde Gezi-Gözlem Tekniğinin Az Kullanılmasının Sebeplerine İlişkin Veli Görüşleri

Veli Görüşleri	f
Öğretmenler açısından sorumluluğunun fazla olması	8
Ekonomik nedenler	6
Velilerin yaşadığı endişeler	2
Konuları yetiştirme kaygısı	2
Okul idarelerinin olumsuz tutumu	1
Araç ayarlanmasının zor olması	1

Tablo 7’de yer alan verileri incelediğimizde veliler sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin az kullanılmasının sebebini öncelikle, öğretmenler üzerindeki sorumluluğun fazla olmasına (f8) bağlamışlardır. Veliler gezi-gözlem tekniğinin fazla kullanılmamasının bir diğer nedenini ekonomik nedenler (f6) olarak açıklamışlardır. Velilerin yaşadıkları endişeler (f2), öğretmenlerin konuları yetiştirme kaygısı (f2), bazı okul idarelerinin olumsuz tutumları (f1) ve araç ayarlanmasının zor olması (f1) gibi durumlarda gezi-gözlem tekniğinin az kullanılma sebebi olarak veliler tarafından ifade edilmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin az kullanılmasının sebeplerine yönelik bazı velilerin görüşleri şu şekildedir:

Sibel: “Öğretmenlerin çocukları kontrol etme konusunda zorluk yaşayacaklarını düşündüklerinden ve güvenlik endişesinden dolayı gezi-gözlemi az kullandıklarını düşünüyorum. Sonuçta öğretmenler büyük bir sorumluluk almış oluyor.

Pınar: “Bazı veliler ekonomik sebeplerden dolayı gönderemeyebiliyor. Öğretmenler de gezi yapma konusunda ekonomik sebeplerden dolayı çekingin davranıyor. Öğretmenlerin sorumluluğunun fazla olması da kullanılmasını engelliyor olabilir.”

Serap: “Öğretmen ve idarecilerin meydana gelecek sıkıntılarda yalnız kalacağını düşünmesi az kullanılmasının sebebi olabilir. Özellikle konuların yetiştirilme kaygısı da bu tür etkinliklerin az kullanılmasına sebep olabilir.”

Velilere yöneltilen son soru “Gezi-gözlem tekniğinin daha etkili hale getirilmesi için neler yapılabilir?” olmuştur. Velilerin görüşlerini içeren bilgiler Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8

Gezi-Gözlem Tekniğinin Daha Etkili Hale Getirilmesine Yönelik Veli Görüşleri

Veli Görüşleri	f
Okullara ve öğrencilere geziler için maddi destek sağlanabilir	7
Gezilere velilerin de gelmesi katılımı arttırabilir	4
Gezi-gözlem tekniğin faydaları öğrenci ve velilere fark ettirilebilir	3
Belediye ve STK’lardan yardım alınabilir	2
Öğretmenler üzerindeki sorumluluk azaltılabilir	2
Maliyetin az olduğu geziler düzenlenebilir	2
Öğretmenlere geziye gidecek öğrencileri seçme hakkı verilebilir	1
Okul idareleri gezi konusunda daha ılımlı olabilir	1
Geziler zorunlu hale getirilebilir	1

Tablo 8’in verilerini değerlendirdiğimizde veliler okullara ve öğrencilere gezi için maddi destek sağlanmasının (f7) gezi-gözlem tekniğini daha etkili hale getireceğini ifade etmişlerdir. Gezilere velilerin katılımının sağlanması (f4) ve gezi-gözlem tekniğinin faydalarının öğrenci ve velilere fark ettirilmesi (f3) gerektiği düşüncesi de veliler tarafından ifade edilmiştir. Veliler aynı zamanda gezi-gözlem tekniğinin daha verimli hale getirilmesini sağlamak için belediye ve sivil toplum

kuruluşlarından yardım alınması (f2), öğretmenler üzerindeki sorumluluğun azaltılması (f2), maliyetin az olduğu gezilerin düzenlenmesi (f2) gibi düşünceleri de dile getirmişlerdir. Veliler tarafından daha az ifade edilmiş olsa da öğretmenlere geziye gidilecek öğrencileri seçme hakkı verilmesi (f1), okul idarecilerinin geziler konusunda daha ılımlı olması (f1) ve gezilerin zorunlu hale getirilmesi (f1) gerektiği gibi düşünceler de ifade edilmiştir.

Gezi-gözlem tekniğinin daha etkili hale getirilmesine yönelik bazı veliler görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Banu: “Gezilerin daha sık ama daha az öğrenci ile düzenlenmesi gezileri daha verimli hale getirecektir. Bazı veliler öğrencilerini geziye göndermek istemiyor, gezilerin önemi ve öğrencilerimiz katkısı daha iyi anlatılabilir. Maddi olanağı olmayan öğrencilere diğer veliler destek olabilir.”

Mehmet: “Öğrenciler bu tür gezilere gitmesi için daha çok teşvik edilebilir. Öğretmenler üzerine çok fazla sorumluluk yükleniyor, bazı veliler gezilere katılarak öğretmene destek olabilir.”

Ebru: “Bence öğrencilere geziye gidecek öğrencileri seçme hakkı tanınmalıdır. Böylece gezi sırasında yaşanan sıkıntılar en aza inecektir. Ayrıca öğretmenler gezi-gözlem tekniği ile öğrenebilecek öğrencileri daha iyi tanıdığı için gezi daha verimli olabilir.”

Öğrenci Görüşlerine Yönelik Bulgular

Öğrencilere “Sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin önemli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin tamamı sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin önemli olduğunu (f16) belirtmişlerdir. Öğrencilere bu soru çerçevesinde bu tekniğin neden önemli olduğu sorulmuş ve elde edilen cevaplar Tablo 9’da analiz edilmiştir.

Tablo 9

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Gezi-Gözlem Tekniğinin Neden Önemli Olduğu ve Öğrenciler Açısından Avantajlarına Yönelik Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Kalıcı öğrenme	12
Öğrenmeyi kolaylaştırma	8
Konuları pekiştirme	3
Derse olan merakı artırma	3
Öğrenilen bilgilerin farklı ortamlarda kullanmasını sağlama	1
Sosyalleşmeyi sağlama	1

Tablo 9’da yer alan verileri incelediğimizde öğrenciler gezi-gözlem tekniğinin önemine ve kendilerine sağladıkları avantajlara yönelik öncelikli olarak gezi-gözlem tekniğinin kalıcı öğrenmelerini sağladıklarını (f12) ifade etmişlerdir. Öğrenciler aynı zamanda öğrenmeyi kolaylaştırdığı (f8) görüşünü de dile getirmişlerdir. Öğrenciler aynı zamanda bu tekniğin konuları pekiştirmelerini sağladığını (f3) ve derse olan meraklarını artırdığını (f3) ifade etmişlerdir. Öğrenmeyi farklı ortamlarda kullanmayı sağladığı (f1) ve sosyalleşmeyi sağladığı (f1) görüşleri de öğrenciler tarafından ifade edilmiştir.

Bazı öğrencilerin gezi-gözlem tekniğinin önemine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Lena: “Gezi-gözlem tekniğinin önemli olduğunu düşünüyorum. Gezi-gözlem yaparak bilgiye daha rahat ulaşırız. Öğrendiğimiz bilgileri farklı ortamlarda kullanırız. Ayrıca gezerek öğrendiğimiz yerler aklımızda daha kalıcı olur.”

Mete: “Önemlidir. Öğretmenimizin anlattıklarını gezilerde görmek daha etkili olur ve öğrendiklerimizi kolay kolay unutmayız. Aynı zamanda arkadaşlarımız ve öğretmenlerimizle sosyalleşmemizi sağlar.”

Tuana: “Evet önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü gezip gördüğümüz yerler ile işlediğimiz konular arasında bağlantı kurup konuları daha iyi anlayabiliriz.”

Görüşme sorularımızın ikincisinde öğrencilere geziye gitmeden önce öğretmenlerinin bilgilendirme yapıp yapmadıkları ve ne tür bilgilendirme yaptıkları sorulmuştur. Öğrencilerin tamamı öğretmenlerinin bilgilendirme yaptığını belirtmişlerdir. Ne tür bilgilendirme yaptıklarına ilişkin

görüşleri de aşağıdaki tabloda ele alınmıştır.

Tablo 10

Öğrencilerin Gezi Öncesinde Ne Tür Bilgilendirme Yapıldığına İlişkin Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Gidilecek yerin özellikleri	14
Gezi kuralları	9
Gezi süreci (Ücret, ulaşım, zaman vb.)	5
Derste işlenecek hangi konu ile ilgili gezi yapılacağı	4
Gezinin amacı	2

Tablo 10’ da yer alan verileri değerlendirdiğimizde öğretmenlerin gezi-gözlem öncesinde en çok gidilecek yerin özelliklerinden bahsettikleri (f14), öğrencilerine gezi kurallarını anlattıkları (f9), gezi süreci hakkında öğrencileri bilgilendirdikleri (f5), derste işlenen hangi konu ile ilgili gezi yapılacağı (f4) ve gezinin amacı (f2) hakkında öğrencilerini bilgilendirdiklerini görmekteyiz.

Öğretmenlerin gezi öncesinde ne tür bilgilendirme yaptıklarına ilişkin bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Mete: “Evet bilgilendirme yapıyor. Gideceğimiz yerin özelliklerinden bahsediyor. Konumuzla ilgisinden bahsediyor. Yapılacak gezinin nasıl olacağını, nasıl gidileceğini ücretini vb. anlatıyor. Ailemize de bilgi gönderiyor.”

Beren: “Bilgilendirme yapıyor. Ne zaman, nereye, nasıl gideceğimizden bahsediyor. Gezide nasıl davranmamız gerektiği konusunda açıklama yapıyor. Gezide neler yapacağımız ve neleri göreceğimizi anlatıyor.

Meryem: “Evet bilgilendirme yapıyor. Gidilecek yerin özelliklerini anlatıyor derste işlediğimiz konulardan hangilerini gideceğimiz yerde göreceğimizden bahsediyor. Gezi kuralları hakkında bilgi veriyor.”

Kağan: “Öğretmenimiz geziye gitmeden önce programla ilgili ve hangi konu çerçevesinde geziye gideceğimize yönelik bilgi veriyor. Geziye nasıl gideceğimiz, hangi araçla gideceğimiz, gezi ücreti, gezi kuralları gibi bilgileri de aktarıyor.”

Öğrencilerden cevabı beklenen bir diğer soru gezi-gözlem etkinliği öncesinde sorun yaşayıp yaşamadıklarına yönelik olmuştur. Öğrencilerin soruya dair görüşleri Tablo 11’de verilmiştir. Sorun yaşayan öğrencilerin ne tür sorunlar yaşadıklarına yönelik görüşleri ise Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 11

Öğrencilerin Gezi-Gözlem Etkinliği Öncesi Sorun Yaşayıp Yaşamadıklarına Yönelik Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Sorun yaşıyorum	10
Sorun yaşamıyorum	6

Tablo 11’de yer alan verilere göre görüşmeye katılan 16 öğrenciden 10’u gezi-gözlem etkinliği öncesi sorun yaşadığını belirtirken 6 öğrenci sorun yaşamadığını ifade etmiştir.

Tablo 12

Öğrencilerin Gezi-Gözlem Etkinliği Öncesi Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Ailelerin gezi ile ilgili kaygılar taşıması	8
Maddi imkânsızlıklar	2

Tablo 12’den elde edilen veriler çerçevesinde öğrencilerin ailelerinin gezi ile ilgili kaygılar taşımalarını (f8) ve maddi imkânsızlıklar yaşamalarını (f2) gezi öncesi yaşadıkları sıkıntılar olarak ifade ettikleri görülmektedir.

Gezi-gözlem etkinliği öncesi yaşanan sorunlara ilişkin bazı öğrenciler görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ardıç: “Özellikle maddi konuda sıkıntı yaşıyorum. Maddi durumumuzdan dolayı aileme gezi olduğunu söylemiyorum.”

Kayra: “Ailem çekingen davranıyor onları ikna etmeye çalışıyorum.”

Kerem: “Ailem başıma bir iş gelir, kaza falan olur korkusuyla geziye göndermek istemiyor. Ailemi geziye razı etmek zor oluyor.”

Araştırma kapsamında öğrencilere “Sosyal bilgiler dersinde öğretmeninizin gezi-gözlem tekniğini az kullanmasının sebepleri neler olabilir?” sorusu iletilerek öğrencilerin de araştırmamız açısından önemli olan bu soru hakkında düşünceleri alınmıştır. Öğrencilerin ifade ettikleri düşünceler Tablo 13’te analiz edilmiştir.

Tablo 13

Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlerin Gezi-Gözlem Tekniğini Az Kullanmalarının Sebeplerine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Öğretmenler üzerindeki sorumluluğun fazla olması	6
Maddi yetersizlikler	5
Bürokratik engeller	4
Öğretmenlerin konuları yetiştirme kaygısı	3
Kalabalık gruplarla geziye gidilmesi	3
Geziye katılmayan öğrencilerin olması	1
Gezi sırasında disiplin sorunlarının yaşanması	1
Okul idaresinin olumsuz tutumu	1

Tablo 13’te yer alan verilerden anlaşıldığı üzere öğrenciler öğretmenlerin gezi-gözlem tekniğini az kullanmasının sebebi olarak üzerlerindeki sorumluluğun fazla olduğunu (f6) ifade etmektedirler. Tekniğin az kullanılmasının bir diğer sebebi olarak maddi yetersizliklerin olduğunu (f5) düşünmektedirler. Bürokratik engeller (f4), öğretmenlerin konuları yetiştirme kaygısı (f3), kalabalık gruplarla geziye gidilmesi (f3), geziye katılmayan öğrencilerin olması (f1), gezi sırasında disiplin sorunlarının yaşanması (f1) ve okul idaresinin olumsuz tutumu da (f1) öğrenciler tarafından bu tekniğin az kullanılmasının sebebi olarak görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin öğretmenler tarafından az kullanılmasının sebeplerine yönelik bazı öğrenciler görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir:

Işıl: “Öğretmenlerimiz büyük bir yük altına girmiş oluyor. Maddi olarak da velilerimize yük olmak istemiyorlar. Onun için az kullanılıyor.”

Elif: “Geziler sırasında sorumluluğu fazla olduğu için öğretmenlerimiz gergin olabiliyor. Bu yüzden az kullandığımı düşünüyorum.”

Hira: “Öğretmenlerimiz genellikle konuları yetiştirmeye çalıştıkları için bu tür etkinlikleri az yaptıklarını söylüyorlar. İzin alma sürecinin de yorucu olduğunu ifade ediyorlar.”

Öğrencilere de “Gezi-gözlem tekniğinin daha etkili hale getirilmesi için neler yapılabilir?” şeklinde soru sorulmuştur. Öğrencilerin görüşleri çerçevesinde elde edilen veriler Tablo 14’te analiz edilmiştir.

Tablo 14

Gezi-Gözlem Tekniğinin Daha Etkili Hale Getirilmesine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Geziler daha uzun süreli olmalı	4
Gezi maliyetleri düşürülmeli	3
Gezilerin önemi öğrencilere daha iyi anlatılmalı	2
Öğretmenler geziye katılacak öğrencileri kendisi seçmeli	2

Tablo 14'ün devamı

İl dışı geziler de yapılmalı	2
Gezi sırasında öğrencilere bilgilendirme kitapçığı verilmeli	1
Rehber personel olması gerekli	1
Geziler küçük gruplar halinde düzenlenmeli	1
Sanal geziler düzenlenmeli	1
Geziye gidilecek yerle ilgili anket yapılmalı	1
Geziyi kamera kaydına alarak daha sonra izleyebiliriz	1
Öğrenmeye istekli öğrenciler geziye gitmeli	1

Tablo 14'ten elde ettiğimiz verilere göre öğrenciler gezi-gözlem tekniğinin daha etkili olmasının yolunu öncelikle gezilerin daha uzun süreli olması gerektiğine (f4) bağlamaktadırlar. Ayrıca gezi maliyetlerinin de düşürülmesi gerektiğini (f3) ifade etmişlerdir. Gezilerin öneminin öğrencilere daha iyi anlatılması gerektiği (f2), öğretmenlerin geziye katılacak öğrencileri seçmesi gerektiği (f2), il dışı gezilerin yapılması gerektiği de (f2) öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Gezi sırasında öğrencilere bilgilendirme kitapçığı verilmesi gerektiği (f1), rehber personelin olması (f1), gezilerin küçük gruplar halinde düzenlenmesi (f1), sanal gezilerin düzenlenmesi gerektiği (f1) görüşleri de belirtilmiştir. Geziye gidilecek yerle ilgili anket yapılması (f1), gezinin kamera kaydına alınarak daha sonra izlenmesinin daha verimli olacağı (f1) ve öğrenmeye istekli öğrencilerin geziye gitmesinin daha etkili olacağı (f1) görüşleri de ifade edilmiştir.

Gezi-gözlem tekniğinin daha etkili hale getirilmesine yönelik görüşlerini bazı öğrenciler aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Afra: “Gezi sırasında zaman sınırlaması olmazsa daha verimli olur diye düşünüyorum. Gezilerin önemi biz öğrencilere daha iyi anlatılırsa daha verimli olur, bazı arkadaşlarımız geziyi sadece eğlence olarak görmektedir.”

Tuğra: “Geziye katılan öğrencilere bilgilendirme kitapçığı verilerek merak edilen bilgilerin anında öğrenilmesi sağlanabilir.”

Tunahan: “Geziye gidilecek birkaç yer belirlenip nereye gidilmek istendiğine yönelik anket yapılması geziye olan ilgiyi artırabilir.”

Alper: “Gezi-gözlem etkinliklerimizde bir kamera ile kayıt alabilirsek bunu ilerleyen günlerde izleyebiliriz. Bu sayede öğrendiklerimizi daha keyifli halde tekrar edebiliriz.”

Sonuç ve Tartışma

Araştırmadan elde edilen bulgular çerçevesinde velilerin ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin önemli olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Veli ve öğrenciler gezi-gözlem tekniğinin özellikle öğrenmeyi kolaylaştırdığı, kalıcı öğrenmeyi sağladığı üzerinde durmuşlardır. Sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem tekniğinin önemine ilişkin öğretmen görüşlerine yönelik çalışmalar mevcuttur. Nitekim Mazman (2007) yaptığı araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğinin çok faydalı olduğu düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Özü (2010) yaptığı çalışmada velilerin sınıf dışı etkinliklerin başarıyı artıracaklarını düşündükleri sunucunu elde etmiştir. Bu bağlamda elde edilen sonuçların diğer araştırmalarla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Araştırmada öğretmenlerin çeşitli yollarla gerekli bilgilendirmeleri veli ve öğrencilere yaptıkları, velilerin gezi ile ilgili birçok konu hakkında bilgi sahibi olabildikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Öğretmenlerin aynı zamanda gezi öncesinde özellikle öğrencilere gidilecek yerlerin özelliklerini anlattıkları görülmektedir. Bu şekilde öğretmenlerin öğrencilerin bilişsel hazır bulunuşluğunu ve ilgilerini geziye çekmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır. “Bilişsel hazır bulunuşluğun desteklediği ortamlarda birey soru sorar, sorgulama, analiz, sentez ve değerlendirme yapar.” (Harman ve Çelikler, 2012). Bu bağlamda hazır bulunuşluğu yüksek bir öğrencinin derse ve konuya daha iyi adapte olacağı söylenebilir. Gezi öncesinde öğretmenlerin en çok yaptığı bilgilendirmelerden biri de gezi kuralları hakkında bilgiler vermek olmuştur. Tutkun ve diğerleri (2019) araştırmalarında öğretmenlerin gezi öncesinde öğrencilerle gidilecek yerle ilgili sohbet ettikleri ve gezi kuralları hakkında bilgiler verdiklerini ifade etmişlerdir. Bu şekilde öğretmenlerin gezi sırasında oluşabilecek sorunları en aza

indirmeye çalıştıkları sunucu elde edilebilir. Ayrıca velilerle yapılan görüşmede anlaşılmaktadır ki öğretmenler bilgilendirmeleri daha çok velilere form göndererek veya sosyal medya üzerinden yapmaktadır. Öğretmenlerin velilerle yüz yüze toplantı düzenleyerek gezi hakkında bilgiler vermesi daha etkili olabilir.

Gezi-gözlem tekniğinin uygulanması öncesinde yaşanan güçlüklerle yönelik sorun yaşadığını ifade eden veli sayısı (f10) sorun yaşamadığını ifade eden velilerden (f6) daha fazla olmuştur. Sorun yaşadığını ifade eden veliler gezi öncesinde en çok kişisel endişeler taşıdıklarını ve maddi sıkıntılar yaşayabildiklerini ifade etmişlerdir. Araştırma sonucuna benzer olarak Gök ve Girgin (2001), Güven ve diğerleri (2004), Özur (2010), Atayeter ve Tozkoparan (2014) ve Çetin (2017) gezi-gözlem tekniğinin az kullanılmasının sebeplerinden birini de ekonomik sıkıntılar olarak tespit etmişlerdir. Öğrencilerde gezi öncesinde en çok ailelerinin gezi ile ilgili kaygılar taşıması sebebiyle sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ailelerin koruyucu bir düşünce ile öğrencilerinin başına bir kaza geleceğine yönelik kaygılar taşıması gayet normal karşılanabilir. Gezinin amacının ve öğrenciye sağlayacağı katkının veli tarafından hissedilmesi geziye olan talebin daha da artmasına ve velilerin içindeki endişelerin önüne geçmesine katkı sağlayacaktır. Aynı şekilde öğrencinin de gezinin amacını ve kendisine sağlayacağı katkıyı fark etmesi gezinin amacına ulaşmasına ve gezinin etkili olmasına ortam hazırlayacaktır. Hatta gezinin amacının öğrencilerle belirlenmesi bu tekniği daha etkili kılacaktır. Nitekim Sünbül (2010) kitabında gezinin belirlenen hedefe ulaşması için yapılması gerekenleri dile getirdiği kıstaslarda, gezinin amacının öğrencilerle belirlenmesi gerektiğini ilk sırada vermiştir.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde gezi-gözlem tekniğini yoğun bir şekilde kullanmama sebepleri veli ve öğrenci görüşleri çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır. Veli ve öğrenciler bu konuda özellikle öğretmenler üzerinde sorumluluğun çok fazla olduğu görüşü üzerinde durmuşlardır. Bu bağlamda veli ve öğrenci görüşleri ile öğretmen görüşlerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir. Nitekim Şahin (2019) araştırmasında öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniğini önemli gördüklerini, fakat yasal sorumluluğunun fazla olmasından dolayı öğretmen olduklarında tekniği az kullanacakları sonucunu elde etmiştir. Gerçekten yönetmelik çerçevesinde de incelediğimizde gezilere öğrenci sayısına göre öğretmen ve idareci katılmakta ve gezinin başlangıcından sonlanmasına kadar tüm aşamalarda öğretmenlere büyük bir sorumluluk düşmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017). Bu durum da öğretmenlerin bu tür faaliyetlerden uzak kalmasına sebep olabilmektedir.

Gezi-gözlem tekniğinin az kullanılmasının bir diğer sebebinin de maddi imkânsızlıklar olduğu görülmektedir. Maliyet hesaplaması yapıldığında öğretmenlerin velileri ekonomik açıdan zorlamak istememesi, okulların öğrencileri geziye götürecek maddi şartlardan yoksun olması gezi-gözlem tekniğinin az kullanılma sebebi olarak görülebilir. Özay (2003), Tunç (2006) ve Ballı (2009) araştırmalarında coğrafya öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğini az kullanmalarının sebebini ekonomik problemlere bağladıklarını ifade etmişlerdir. Gezi-gözlem tekniğinin az kullanılmasının sebeplerinden biri olarak bürokratik engeller gösterilmektedir. Sosyal etkinlikler yönetmeliği incelendiğinde (MEB, 2017). Bürokratik bazı aşamaların eski yönetmeliklere göre hafifletilmiş olduğu görülmektedir. Ancak özellikle ulaşım araçları ile ilgili belgelerin hazırlanmasının oldukça zor olması ve öğretmenlerin bu evrakları hazırlamakla uğraşması onların gezi öncesinde ve gezi sırasında gezinin eğitim boyutundan çok bu işlerle uğraşmasına sebep olabilmektedir. Bu durum da öğretmenler açısından zorlayıcı bir faktör olabilir. Gezi-gözlem tekniğinin az kullanılmasına yönelik özellikle öğrenciler öğretmenlerinin konuları yetiştirme kaygısında olduğunu ifade etmişlerdir. Ders saati diğer alan derslerine göre az olan sosyal bilgiler dersinin konularının önemi ve müfredatın yetiştirilmesi gerektiği düşünüldüğünde öğretmenlerin bu tarz faaliyetleri az kullanılmasının gayet normal olduğu düşünülebilir.

Araştırmada veli ve öğrencilerle yapılan görüşme çerçevesinde gezi-gözlem tekniğinin daha etkili hale getirilmesinin yolları irdelenmiş gezilere yönelik maddi destek sağlanması ve maliyetlerin düşürülmesi fikri ileri sürülmüştür. Maliyetin düşürülmesi öğretmen ve idarecilerin elinde olan bir durum değildir. Fakat valiliklerden, belediyelerden ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'ndan destek sağlanması konusunda hem öğretmen ve idareciler hem de veliler çalışma gerçekleştirebilir. Kent ve diğerleri (1997) ve Güven ve diğerleri (2004) çalışmalarında açıklamalarımıza benzer önerilerde bulunmuşlardır. Maddi imkânlar hususunda yardımseverlerden de faydalanılabilir fakat yardımsever

insanların da gezi-gözlem faaliyetlerinin faydaları ve önemi konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Aksi durumda bu faaliyetlerin bir eğitim öğretim faaliyeti değil de eğlence olarak görülmesi yapılacak bağışlara engel olabilecektir.

Gezi-gözlem tekniğinin etkili olabilmesi için gezinin süresinin uzun tutulması ve gezilere velilerin de katılması görüşleri ileri sürülmüştür. Bu ifadelerin aslında oldukça gerçekçi ve doğru olduğu söylenebilir. Öğretim programı çerçevesinde yapılan gezilerin ders saatleri içerisinde gerçekleştirilmesi zaman konusunda sıkıntılara sebep olabilmektedir. Belirtilen görüşler arasında veli ve öğrenciler tarafından dile getirilen “öğretmenlerin geziye katılacak diğer öğrencileri seçme” önerisi ilk bakışta cazip gelebilir, fakat öğrenciler arasında ayrımcılık, tartışma ve çatışma doğurması çok muhtemeldir. Bazı öğrencilerin öğretmenler tarafından tercih edilmemesi ihtimali bu tür bir etkinlikle elde edilmesi düşünülen sosyalleşme olgusuna olumsuz etki edecektir. Dolayısıyla okullar açısından kabul edilebilir bir öneri olmadığı söylenebilir.

Araştırma çerçevesinde şu önerilerde bulunulabilir: Gezi-gözlem tekniğinin amacı ve faydaları konusunda öğrenci ve veliler daha etkili şekilde bilinçlendirilmelidir. Bu şekilde veli kaygılarının önüne geçme fırsatı elde edilebilir. Veliler de gezilere davet edilerek hem öğretmenler üzerindeki sorumluluk yükü hafifletilmeli hem de öğretmen, veli ve öğrenci iş birliği sağlanmalıdır. Belediyeler ve sivil toplum kuruluşları ile bağlantı sağlanarak maddi olanaklar konusunda bu kuruluşlardan destek alma yoluna gidilebilir. Bürokratik işlemlerin azaltılması adına özellikle geziye gidecek araçlar konusunda incelenmesi gereken evraklar, okul yönetimi veya öğretmenler tarafından değil, konu hakkında daha bilgili ve tecrübeli olan üst kurullar tarafından gerçekleştirilmelidir. Öğretmen veya yöneticilerin plakadan sorgulama yaptırarak üst kurulun onayı olup olmadığını görmesi yeterli olmalıdır. Bu şekilde öğretmenlerin gezinin eğitim öğretim boyutuna daha çok zaman ayırması sağlanabilir. Milli Eğitim Bakanlığı okullara gönderdiği bütçenin bir kısmının gezi-gözlem tekniğinin uygulanması için kullanılmasını isteyebilir. Öğretim programı çerçevesinde yapılan bazı geziler daha kapsamlı olduğu için sadece ders saati içerisinde değil daha uzun bir sürede gerçekleştirilerek gezilerin verimliliği arttırılabilir.

Yazar Katkı Oranı

Yazarların çalışmadaki katkı oranı eşittir.

Çatışma Beyanı

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum, kişi ile veya yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Açıkgöz, M. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde gezi-gözlem ve inceleme yönteminin etkililiğinin incelenmesi* (Tez No. 191075) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akkuş, A. ve Meydan, A. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde tarih ve coğrafya mekân uygulamalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, (13),14-30.
- Aktaş, R. (2016). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğini kullanırken yaşadıkları problemler ve kazanımlara ilişkin görüşleri* (Tez No. 479538) [Yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Anahtarcıoğlu, G. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde tarihi mekân gezilerinin öğrencilerin akademik başarısına etkisi: Aksaray ili örneği* (Tez No. 603431) [Yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Atayeter, Y. ve Tozkoparan, U. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenleri ve 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde gezi gözlem yönteminin uygulanmasına yönelik görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, (5), 1-21.
- Atayeter, Y. ve Tozkoparan, U. (2016). Sosyal bilgiler derslerinde gezi gözlem yöntemini planlama uygulama ve sonuçlandırma açısından bir değerlendirme. H. Babacan ve S. Özer (Eds.), *Sosyal ve Liberal Bilimlerde Yeni Yönelimler (I. cilt)* içinde (ss. 171-188). Gece Kitaplığı Yayınevi.
- Aydoğan, H. İ. (2020). *Sosyal bilgilerde tarih konularının öğretiminde tarihi mekânlarda uygulanan gezi – gözlem metodunun kazanımı elde etmeye etkisinin incelenmesi* (Tez No. 623870) [Yüksek lisans tezi, Aksaray Üniversite]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ballı, A. (2009). *9. sınıf fiziki coğrafya konuları öğretiminde gezi gözlem yönteminin önemi (Bağcılar ilçesi örneği)* (Tez No. 231820) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274. <https://doi.org/10.30803/adusobed.411797>
- Bassaw, T. K., Tabil, F. A., & Donkor, S. T. (2022). Teachers' use of field trip to evaluate social studies lessons in the senior high schools in Ghana. *Universal Journal of Social Sciences and Humanities*, 2(4), 219–233. <https://doi.org/10.31586/ujssh.2022.558>
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri* (3. Baskı). (T. Özsevgeç, Çev.). Siyasal Kitabevi. (Orijinal çalışma 2013 yılında yayımlanmıştır)
- Çetin, M. (2017). *Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde gezi-gözlem tekniğinin uygulanma potansiyeli (Diyarbakır ili, Ergani ilçesi örneği)* (Tez No. 483063) [Yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çetin, T., Kuş, Z. ve Karatekin K. (2010). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yöntemine ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 158-180. <https://doi.org/10.19129/sbad.175>
- Gök, Y. ve Girgin, M. (2001). Ortaöğretim coğrafya programında deney ve gezi – gözlemin önemi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7(6), 61-72.
- Güven, A., Gazel, A. ve Sever, R. (2004). Tarih öğretmenlerinin gezi- gözlem uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* (Tarih Eğitimi Özel Sayısı), 0(9), 225-235.
- Harman, G. ve Çelikler, D. (2012). Eğitimde hazır bulunuşluğun önemi üzerine bir derleme çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 147-156.
- Kalvaitis, D. (2007). A recipe for outdoor classroom management. *Green Teacher*, (81), 36.

- Kayağ, R. (2009). *Sosyal bilgiler dersinin etkililiği açısından materyal kullanımı ve gezi gözlem metodunun uygulanması* (Tez No. 241842) [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kent, M., Gilbertson, D. D., & Hunt, C. O. (1997). Fieldwork in geography teaching: A critical review of the literature and approaches. *Journal of Geography in Higher Education*, 21(3), 313–332. <https://doi.org/10.1080/03098269708725439>
- Küçükahmet, L. (1992). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (4. Baskı). Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Mazman, F. (2007). *Sosyal bilgiler eğitiminde gezi gözlem metodunun uygulanmasına ilişkin bir araştırma (Tokat örneği)* (Tez No. 204638) [Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği*. Milli Eğitim Bakanlığı. T.C. Resmî Gazete, (30090), 8 Haziran 2017. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23639&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Ocak, G. (2017). Yöntem ve teknikler. G. Ocak (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri içinde* (ss. 265-384). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786053189886>
- Öz, G. (2015). *Öğretim yöntemlerinden gezi gözlem ve inceleme metodunun uygulanmasında ortaya çıkan problemlere ilişkin öğretmen görüşleri (Güngören ilçesi örneği)* (Tez No. 426133) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özay, E. (2003). *Ortaöğretim coğrafya eğitimi ve öğretiminde gezi gözlem metodunun öğrenci başarısı üzerine etkisi ve diğer öğretim metodlarıyla karşılaştırılması* (Tez No. 124759) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Öztürk, M. (2014). *Coğrafya eğitiminde araştırma* (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Özür, N. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi* (Tez No. 279700) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sünbül, A. M. (2010). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (4. Baskı). Eğitim Kitabevi.
- Şahin, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gezi – gözlem tekniğine ilişkin görüşleri* (Tez No. 565239) [Yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tunç, S. (2006). *Gezi-gözlem yönteminin coğrafya eğitim-öğretimindeki önemi, öğrenci başarısına etkisi ve diğer öğretim yöntemleriyle karşılaştırılması* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Tutkun, C., Kılıç, Z. N. A., Balcı, A. ve Kök M. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin alan gezisi etkinliğine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 14(20), 469-487. <https://doi.org/10.26466/opus.571498>
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık. <https://doi.org/10.18020/kesit.1279>
- Yıldırım, R. (2012). *İlköğretim II. Kademe sosyal bilgiler derslerinde gezi-gözlem yönteminin uygulanma durumunun incelenmesi* (Tez No. 319874) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, R. ve Ortak, Ş. (2021). Sosyal bilgiler öğretiminde gezilerden yararlanma. *Uluslararası Sosyal Alan Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 71-87.